

**Міністерство освіти і науки України**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра менеджменту і логістики



**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА**

**на тему: Управління конкурентоспроможністю  
підприємства та шляхи її підвищення**

ШИФР КРБ. МІЛ.1.481-03.2.1

Здобувач Ксенія КРИВОНОЖКО

Керівники к.е.н., доц. Юлія ДЬЯЧЕНКО

Handwritten signature of Yulia Dyachenko in black ink.

(підпис)

ст. викл. Євгенія КОРЕНМАН

(підпис)

**Кваліфікаційна робота допускається до захисту**

Рішення кафедри від 17.05.2023 р., протокол №15

Завідувач кафедри менеджменту і логістики \_\_\_\_\_ Ірина СЕДІКОВА  
(підпис)

Одеса — 2023 р.

## АНОТАЦІЯ

**Актуальність теми обумовлена** тим, що конкурентоспроможність — найважливіший показник для будь-якого підприємства в умовах ринкової економіки та, відповідно, жорсткої конкуренції. Підвищення конкурентоспроможності може призвести до підвищення продуктивності та економічного зростання, тоді як відставання — до занепаду галузей та втрачених можливостей. Таким чином, конкурентоспроможність є критично важливим елементом як для країни, так і для підприємства, яке бажає зберегти та покращити свої позиції на ринку.

У першому розділі **«Конкурентоспроможність як показник ефективності діяльності підприємства»** були визначені теоретичні основи поняття конкурентоспроможності як показника діяльності підприємства та методи оцінки, фактори забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

У другому розділі **«Дослідження забезпечення конкурентоспроможності підприємства ресторанної галузі»** проаналізоване зовнішнє та внутрішнє середовища «ВЕРОНА М» (досліджені конкурентоспроможність України, ресторанної галузі та ТОВ «ВЕРОНА М» як суб'єкт економічної діяльності). Після проведеного аналізу було окреслено проблеми, що стають перепоною розвитку підприємства.

У третьому розділі **«Напрями підвищення конкурентоспроможності ТОВ «ВЕРОНА М»** запропоновано введення нової послуги бокс-кейтерингу із аналітичним обґрунтуванням на прикладі досвіду зарубіжних країн, здійснено оцінку економічної ефективності із двома методами залучення інвестиційних коштів.

**Кваліфікаційна робота бакалавра** містить 60 сторінок, 17 таблиць, 18 рисунків. Перелік посилань нараховує 61 найменувань.

**Ключові слова:** конкуренція, конкурентоспроможність, ресторанна галузь, бокс-кейтеринг, управління, підприємництво.

## SUMMARY

The relevance of the topic is due to the fact that competitiveness is the most important indicator for any enterprise in a market economy and, accordingly, fierce competition. Increased competitiveness can lead to higher productivity and economic growth, while lagging behind can lead to industry decline and lost opportunities. Thus, competitiveness is a critical element for both the country and the enterprise that wants to maintain and improve its market position.

In the first section **«Competitiveness as an indicator of enterprise performance»**, were defined the theoretical foundations of the concept of competitiveness as an indicator of enterprise performance and methods of evaluation, factors of ensuring the competitiveness of the enterprise.

In the second section **«Research of ensuring the competitiveness of the restaurant industry enterprise»** the external and internal environment of "VERONA M" is analyzed (the competitiveness of Ukraine, the restaurant industry and "VERONA M" LLC as a subject of economic activity are studied). After the analysis, the problems that hinder the development of the enterprise were outlined.

In the third section **«Directions of increasing the competitiveness of LLC «VERONA M»**, the introduction of a new box catering service is proposed with analytical justification on the example of the experience of foreign countries, the economic efficiency is assessed using two methods of attracting investment funds.

**The bachelor's thesis contains** 60 pages, 17 tables, 18 drawings. The list of links includes 61 names.

**Key words:** competition, competitiveness, restaurant industry, box catering, management, entrepreneurship.

# ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Поняття та складові конкурентоспроможності підприємства

1.2 Методи оцінки та фактори забезпечення конкурентоспроможності підприємства

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА РЕСТОРАННОЇ ГАЛУЗІ

2.1 Аналіз конкурентоспроможності України та факторів її впливу на підприємства

2.2 Дослідження конкурентоспроможності ресторанної галузі: вітчизняний та світовий досвіди

2.3 Організаційно-економічна характеристика та аналіз конкурентоспроможності ТОВ «Верона М»

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «ВЕРОНА М»

3.1 Розробка заходу з підвищення конкурентоспроможності ТОВ «Верона М»

3.2 Оцінка економічної ефективності запропонованого заходу щодо підвищення конкурентоспроможності ТОВ «Верона М»

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

## ВСТУП

**Актуальність теми.** Конкурентоспроможність — найважливіший показник для будь-якого підприємства в умовах ринкової економіки та, відповідно, жорсткої конкуренції. Для покращення та втримання позицій підприємству необхідно: постійно досліджувати новітні всесвітні тенденції; аналізувати конкурентів, їхню діяльність; змінюватися, розвиватися із урахуванням власних конкурентних переваг та недоліків.

Це є проблематичним з низки причин: складність пошуку актуальної інформації, швидка зміна інформації, неможливість прогнозу у довгостроковій перспективі, а також ризики, пов'язані із внутрішніми та зовнішніми факторами впливу.

Актуальність обраної теми кваліфікаційної роботи — «Управління конкурентоспроможністю підприємства та шляхи її підвищення» — обумовлена тим, що конкуренція як така суттєво впливає не тільки на конкуруючі між собою підприємства, організації тощо, а і на весь ринок праці, економічну структуру, інноваційний процес, рівень життя, безробіття, баланс попиту й пропозиції, екологію та інші галузі.

Підвищення конкурентоспроможності може призвести до підвищення продуктивності та економічного зростання, тоді як відставання — до занепаду галузей та втрачених можливостей. Таким чином, конкурентоспроможність є критично важливим елементом для України, щоб зберегти та покращити свої позиції на світовому ринку.

**Ступінь дослідження проблеми.** Загальні визначення, функції, методи, методології, шляхи підвищення конкурентоспроможності заклали всесвітньо відомі вчені-економісти, як М. Портер, Д. Рікардо, А. Сміт, Й. Шумпетер та інші. Проблемам дослідження конкурентоспроможності сучасних Українських підприємств присвячені праці Л. В. Балабанова, О. А. Гавриш, М. М. Галелюк, С. М. Клименко, О. Є. Кузьмін та інші.

**Мета та завдання дослідження.** Метою кваліфікаційної роботи є дослідження та проектування шляхів підвищення конкурентоспроможності ТОВ «ВЕРОНА М» на основі аналізу наукових та інформаційних джерел, практики діяльності підприємства.

Для досягнення поставленої мети були сформульовані та вирішені такі **завдання:**

- визначити основні поняття та складові конкурентоспроможності підприємства;
- розглянути методи оцінки та фактори забезпечення конкурентоспроможності підприємства;
- проаналізувати конкурентоспроможність України та факторів її впливу на підприємства;
- розглянути конкурентоспроможність ресторанної галузі в Україні та світі;
- дослідити ТОВ «ВЕРОНА М» як суб'єкт економічної діяльності, склавши організаційно-економічну характеристику;
- розробити захід з підвищення конкурентоспроможності ТОВ «ВЕРОНА М»;
- обґрунтовувати та оцінити економічну ефективність запропонованих заходів щодо підвищення конкурентоспроможності ТОВ «ВЕРОНА М».

**Об'єктом дослідження** є процес формування та управління конкурентоспроможної діяльності підприємств індустрії гостинності.

**Предметом дослідження** є теоретичні, методичні та практичні засади підвищення конкурентоспроможності підприємств індустрії гостинності.

**Методи дослідження.** В основу дослідження покладені наступні методи: наукового дослідження, аналізу, синтезу, групування, систематизації та теоретичного узагальнення; комплексного аналізу: економічний, статистичний, порівняльний, а також модель Портера та SWOT-аналіз; економічного прогнозування та планування.

**Інформаційно-нормативною базою** є наукова та навчальна література, періодичні видання, документація та звітність на офіційних сайтах органів державної влади, законодавча база України, внутрішня фінансова звітність ТОВ «ВЕРОНА М», інтернет-ресурси, а також міжнародні статистичні та прогнозні ресурси.

**Практичне значення одержаних результатів.** Практичне значення одержаних результатів визначається розробкою конкретних заходів з підвищення конкурентоспроможності ТОВ «ВЕРОНА М», що сприятиме покращенню конкурентних позицій підприємства та збільшення частки ринку ТОВ «ВЕРОНА М».

## **ВИСНОВКИ**

Отже, конкурентоспроможність є важливим показником діяльності підприємства, що відображає здатність компанії ефективно конкурувати на ринку. Компанії можуть підвищити свою конкурентоспроможність, інвестуючи в дослідження та розробки, впроваджуючи суворі процеси контролю якості, знижуючи витрати та зосереджуючись на своїх клієнтах.

Підвищуючи свою конкурентоспроможність, компанії можуть генерувати вищі доходи та прибутки, реагувати на нові виклики та можливості на ринку, а також створювати та підтримувати стійку конкурентну перевагу над своїми конкурентами, яку можна визначити завдяки методам оцінки конкурентоспроможності: SWOT-аналіз, аналіз п'яти сил Портера, модель McKinsey 7S, модель LOTS, модель BCG тощо.

Тож основними ознаками конкурентоспроможності є порівняльний характер, релевантність та динамічність. А впливають на конкурентоспроможність внутрішні та зовнішні чинники, які можуть як принести користь, так і завдати шкоди підприємству. Вони були розглянуті вже у другому розділі на прикладі ТОВ «ВЕРОНА М» — українське

підприємство з надання ресторанних послуг, основною метою якого є забезпечення місцевого населення Одеси та туристів високоякісними стравами, напоями та обслуговуванням.

Задля повного уявлення щодо конкурентної позиції ТОВ «ВЕРОНА М», було розглянуто макрофактори (тобто фактори впливу на рівні держави), конкурентоспроможність України загалом, проведений аналіз ресторанної галузі в Україні, одеській області та світі, а також аналіз внутрішніх факторів ТОВ «ВЕРОНА М», який показав різкий спад доходів і навіть тимчасове припинення діяльності внаслідок пандемії коронавірусу.

При цьому підприємство є потенційно конкурентоздатним, тобто, вживши стратегічних заходів (які були сформовані у SWOT-аналізі), можуть повернути та покращити свої конкурентні позиції.

Одна із запропонованих стратегій — введення нової послуги бокс-кейтерингу, яка передбачає забезпечення повноцінними раціонами (із різноманітними видами меню) за відносно невелику ціну для споживачів.

У підтвердження економічної ефективності впровадження цієї стратегії, було проведено аналіз кейтерингу та ринку доставки, а також розроблено демонстративне меню, проведена калькуляція собівартості продукції, розрахована ціна кожного виду бокс-кейтерингу, сума інвестицій, рентабельність, чистий приведений дохід, індекс дохідності та термін окупності інвестицій при двох варіантах розвитку подій: старт проекту із мінімальними витратами при умові отримання гранту на розвиток власної діяльності; та взяття кредиту на всі необхідні витрати.

Відповідно до результату розрахунків, обидва варіанти інвестування прийнятні та призведуть до прибутку вже у перший рік.

При цьому ТОВ «ВЕРОНА М» зможе займатися і основною своєю спеціфікацією: повсякденне обслуговування своїх відвідувачів та проведенні банкетів різного типу, — і бокс-кейтерингом, які не стануть на заваді один одному та навпаки будуть доповнювати: із боксами замовлятимуть додаткові

страви, а при повсякденному обслуговуванні можна рекламувати та продавати окремо заготовлені бокси.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лупак Р. Л., Васильців Т. Г. Конкурентоспроможність підприємства : навчальний посібник. Львів : ЛКА, 2016. 484 с. URL: [http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/Docs/Konkurentospromozhnist\\_p-va\\_Lupak\\_Vasilciv.pdf](http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/Docs/Konkurentospromozhnist_p-va_Lupak_Vasilciv.pdf) (дата звернення: 20.05.2023).
2. Дмитрієв І. А., Шершенюк О. М., Кирчата І. М. Конкурентоспроможність підприємства: навчальний посібник. Х.: ФОП Бровін О.В. 2020. 340 с. URL: <https://fmab.khadi.kharkov.ua/fileadmin/F-FUB/%D0%95%D0%B90.pdf> (дата звернення: 20.05.2023).
3. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення: 20.05.2023).
4. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 20.05.2023).
5. Кривоберець М. М. Потенціал конкурентоспроможності підприємства та його роль в ринкових умовах господарювання. *Причорноморські економічні студії*. 2020. №50(2). С. 49-52. URL: [http://bses.in.ua/journals/2020/50\\_2\\_2020/11](http://bses.in.ua/journals/2020/50_2_2020/11) (дата звернення: 20.05.2023).
6. Вашків О. П., Собко О. М., Смерека С. Б. Управління конкурентоспроможністю продукції : навчальний посібник. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 272 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/42237> (дата звернення: 20.05.2023).
7. Богацька Н. М., Христич С. Г. Оцінка конкурентоспроможності підприємства. *Молодий вчений*. 2019. № 11. С. 455–458. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1511/1477> (дата звернення: 20.05.2023).

8. Стойко І.І. Шерстюк Р.П. Управління конкурентоспроможністю: навчально-методичний посібник / Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя. 2021. 156 с. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/35675/1/%D0%A3%D0%9A%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%202020.pdf> (дата звернення: 20.05.2023).
9. Савченко С. М. Концептуальні засади формування конкурентоспроможності підприємств з позицій системного підходу. *Ефективна економіка*. 2020. №6. 6 с. URL: [http://www.economy.nayka/6\\_2020/65.pdf](http://www.economy.nayka/6_2020/65.pdf) (дата звернення: 20.05.2023).
10. Балдинюк В. М. Система управління конкурентоспроможністю підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. 8 с. URL: <http://socrates.vsau.org/getfile.php/32198.pdf> (дата звернення: 20.05.2023).
11. Теоретико-методологічні основи управління конкурентоспроможністю підприємства / Березіна Л. М. та ін. *Агросвіт*. 2021. №21-22. С. 35-42. URL: <http://www.agrosvit.info/2021/6.pdf> (дата звернення: 20.05.2023).
12. Звіт про глобальну конкурентоспроможність за 2017-2018. World Economic Forum. URL: [https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017-2018?\\_gl](https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017-2018?_gl) (дата звернення: 20.05.2023).
13. Звіт про глобальну конкурентоспроможність за 2019 рік. *World Economic Forum*. URL: [https://www.weforum.org/reports/how-to-end-a-decade-of-lost-productivity-growth?\\_gl](https://www.weforum.org/reports/how-to-end-a-decade-of-lost-productivity-growth?_gl) (дата звернення: 20.05.2023).
14. Індекс людського розвитку. *UNDP*. URL: <https://hdr.undp.org/data-center/human-> (дата звернення: 20.05.2023).
15. 2021 Індекс сприйняття корупції в Україні. *Transparency.org*. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2021/index/ukr> (дата звернення: 20.05.2023).
16. Economic Data and Statistics on World Economy and Economic Freedom. The Heritage Foundation. URL: <https://www.heritage.org/index/explore?view=by-region-country-year> (дата звернення: 20.05.2023).

17. Цибульська Е. І. Конкурентоспроможність підприємства : навчальний посібник / Харків : НУА. 2018. 320 с. URL: <https://nua.kharkov.ua/wp-content/uploads/2020/08/Navposkonkur.pdf> (дата звернення: 20.05.2023).
18. Голда Н. Конкурентоспроможність підприємств у контексті сталого розвитку. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021.№ 2 (25). С. 602-609. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38868/5/21gnmksr.pdf> (дата звернення: 20.05.2023).
19. Голда Н. Конкурентоспроможність підприємств у контексті сталого розвитку. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021.№ 2 (25). С. 602-609. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38868/5/21gnmksr.pdf> (дата звернення: 20.05.2023).
20. Індекс інфляції в Україні (2000-2023). *Ставки, індекси, тарифи*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy> (дата звернення: 20.05.2023).
21. Індекс цін виробників (2010-2022). *Ставки, індекси, тарифи*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/> (дата звернення: 20.05.2023).
22. Облікова ставка НБУ з 2001 по 2022 рр. в Україні — розмір ставки рефінансування банків Національним банком України. URL: <https://bankchart.com.ua/spravochniki/> (дата звернення: 20.05.2023).
23. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 6 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.05.2023).
24. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI : станом на 6 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 20.05.2023).
25. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 28 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 20.05.2023).
26. Войтюк Т. Середня тривалість життя в Україні. *Суспільне. Новини*. URL: <https://suspilne.media/133692-aka-seredna> (дата звернення: 20.05.2023).

27. Розподіл постійного населення за статтю, основними віковими групами, співвідношення чоловіків і жінок та середній вік населення в Україні. URL: <http://db.ukrcensus.gov.ua/MULT/Dialog/view.asp?ma=3&ti=%D0%EЕ%Е7%ЕF%ЕЕ%Е4%B3%ЕВ+%Е> (дата звернення: 20.05.2023).
28. Населення України. *Ставки, індекси, тарифи.* URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference> (дата звернення: 20.05.2023).
29. Народжуваність і смертність в Україні. *Державна служба статистики України.* URL: [https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat\\_u/2021/zb/08/zb\\_tabl\\_nar\\_2020.pdf](https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/08/zb_tabl_nar_2020.pdf) (дата звернення: 20.05.2023).
30. Індекс сприйняття корупції. *Національне агентство з питань запобігання корупції.* URL: <https://nazk.gov.ua/uk/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi/> (дата звернення: 20.05.2023).
31. Національна статистика. *National Restaurant Association.* URL: <https://restaurant.org/research-and-media> (дата звернення: 20.05.2023).
32. Підтримуюча вечерея: як допомогти ресторанній індустрії покращитися. *Generation Investment Management.* URL: <https://medium.com/generation-investment> (дата звернення: 20.05.2023).
33. Сектор гостинності: внесок у ВВП та зайнятість. *Association of Accredited Public Policy Advocates to the European Union.* URL: <http://www.aalep.eu/hospitality-sector> (дата звернення: 20.05.2023).
34. Розмір ринку ресторанної індустрії повного обслуговування в усьому світі в 2020 році з прогнозом на 2027 рік. *Statista.* URL: <https://www.statista.com/statistics/1239768/full-service-restaurant-market-size-worldwide/> (дата звернення: 29.04.2023).
35. Ринок програмного забезпечення для управління ресторанами. *Allied Market Research.* URL: <https://www.google.com/url?q=https://www.alliedmarketresearch.com/restaurant> (дата звернення: 29.04.2023).
36. Статистика та факти економіки здоров'я. *Global Wellness Institute.* URL: <https://globalwellnessinstitute.org/press> (дата звернення: 29.04.2023).

37. Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності. *Державна служба статистики України.* URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/ksg/ks> (дата звернення: 29.04.2023).
38. Звіт про стан ресторанної індустрії оцінює вплив вірусу на бізнес. *National Restaurant Association.* URL: <https://restaurant.org/education-and-resources> (дата звернення: 29.04.2023).
39. Ресторанний ринок України станом на 2020 рік. *Forbes Ukraine.* URL: <https://forbes.ua/news/karantinniy-rik-dlya> (дата звернення: 29.04.2023).
40. Програма захисту заробітної плати. *U.S. Department Of The Treasury.* URL: <https://home.treasury.gov/policy-issues/coronavirus/assistance-for-small-businesses> (дата звернення: 29.04.2023).
41. Коронавірус «Їжте, щоб допомогти». *U.K. Department Of The Treasury.* URL: <https://www.gov.uk/government/publications/coronavirus-eat-out-to-help> (дата звернення: 29.04.2023).
42. Фінансова підтримка з боку держави у кризу й пільги для бізнесу. *Лігазакон.* URL: [https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine\\_article/EA013762](https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA013762) (дата звернення: 29.04.2023).
43. Через інфляцію. Середній чек у кафе та ресторанах за рік зріс на 20–50%. *NV Бізнес.* URL: <https://biz.nv.ua/ukr/consmarket/seredniy-chek-u-kafe-ta-restoranah-za-rik-zris> (дата звернення: 29.04.2023).
44. Гульчинська С. О., Дергалюк М. О., Радкевич Д. О. Стратегія підвищення конкурентоспроможності українських товаровиробників на світовому ринку в умовах макроекономічної нестабільності. Ефективна економіка. 2021. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8493> (дата звернення: 29.04.2023).
45. 1000 і 1 ніч. *Tomato.ua.* URL: <https://tomato.ua/ua/odessa/restaurants/1000-i-1-noch> (дата звернення: 29.04.2023).
46. Ренесанс. *Tomato.ua.* URL: <https://tomato.ua/ua/odessa/restaurants/renaissance> (дата звернення: 29.04.2023).

47. Атлантик. *Tomato.ua*. URL: <https://tomato.ua/ua/odessa/restaurants/atlantik> (дата звернення: 29.04.2023).
48. Причини переходу на кейтеринг у Польщі у 2020 році. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/1223838/poland-reasons-for-switching-to-meal-box-catering/#statisticContainer> (дата звернення: 29.04.2023).
49. Найкращі ідеї для стартапу в Україні в 2023. *InVenture*. URL: <https://inventure.com.ua/uk/analytics/articles/najkrashi-ideyi-dlya-startapu-v-ukrayini-v-2022-za-versiyeyu-inventure> (дата звернення: 29.04.2023).
50. Доставка їжі онлайн в Україні. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/outlook/dmo/> (дата звернення: 29.04.2023).
51. Хаджибейський район. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%B0%D0%B4%D0%B6> (дата звернення: 29.04.2023).
52. В Одесі зросла середня зарплата. *Звістки*. URL: <https://vesti.ua/uk/odessa-uk/v-odesi-zrosla-serednya-zarplata> (дата звернення: 29.04.2023).
53. Контейнери для запайки. *Prom*. URL: <https://odessa.prom.ua/ua/c3512175-donkeyhot.html> (дата звернення: 29.04.2023).
54. Еко-пакети. *PrintMarket*. URL: <https://www.printmarket.ua/ua/paket-eko-kraft-a4.htm> (дата звернення: 29.04.2023).
55. Відеореклама в автобусах Одеси. *MarshrutTV*. URL: <https://www.marshrut-tv.od.ua/> (дата звернення: 29.04.2023).
56. Допомога підприємцям з України в отриманні грантів на власну справу «Робота». *Foundconsulting*. URL: <https://www.foundconsulting.site/grant?gclid=> (дата звернення: 29.04.2023).
57. Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» виділить 36 млн грн на підтримку українського бізнесу. *USAID від американського народу*. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/62e102dfac096207749766.pdf> (дата звернення: 29.04.2023).
58. Леськів Г. З., Франчук В. І., Левків Г. Я., Гобела В. В. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навчальний посібник. Львів:

Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 220 с. URL: [https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5049/1/Upravl\\_Konkurent\\_22-11-22.pdf](https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5049/1/Upravl_Konkurent_22-11-22.pdf) (дата звернення: 20.05.2023).

59. Вакуленко Ю. В., Олійник А. С., Гевленко О. Є. Системна характеристика управління конкурентоспроможністю підприємства. *Агросвіт*. 2018. № 18. С. 10-15. URL: [http://www.agrosvit.info/pdf/18\\_2018/3.pdf](http://www.agrosvit.info/pdf/18_2018/3.pdf) (дата звернення: 20.05.2023).

60. Розміри прожиткового мінімуму в Україні. *Дебет-кредит*. URL: <https://services.dtkit.ua/catalogues/indexes/1> (дата звернення: 20.05.2023).

Рівень безробіття в Україні. *Ставки, індекси, тарифи*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/> (дата звернення: 20.05.2023).